

मा.सर्वोच्च न्यायालयाने सिव्हिल पिटिशन
क्र.३१२३/२०२० मध्ये दि. ५ मे, २०२१ रोजी
दिलेल्या न्यायनिर्णयानुसार भरती प्रक्रिया
राबविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक : बीसीसी २०२०/प्र.क्र.३२०/१६-ब
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई - ४०००३२.
दिनांक : ५ जुलै, २०२१.

- वाचा :** १) महाराष्ट्र राज्य सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास (एसईबीसी) वर्गाकरिता (राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील जागांच्या प्रवेशाचे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांचे किंवा पदांचे) आरक्षण अधिनियम, २०१८ सन २०१८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ६२, दिनांक ३० नोव्हेंबर, २०१८
- २) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. बीसीसी २०१८/प्र.क्र.५८१ ए/१६-ब, दि.४ जुलै, २०१९.
- ३) मा.सर्वोच्च न्यायालयाने सिव्हिल पिटिशन क्र.३१२३/२०२० मध्ये दि.५ मे, २०२१ रोजी दिलेला निर्णय.
- ४) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाने पत्र क्र. एमआयएस-०६१५/सीआर-१३/२०२१/तीन, दि.१० जून, २०२१.

प्रस्तावना :

महाराष्ट्र राज्य सामाजिक व शैक्षणिक मागास (एसईबीसी) वर्गाकरिता (राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील जागांच्या प्रवेशाचे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांचे किंवा पदांचे) आरक्षण (सुधारणा) अधिनियम २०१९ (सन २०१९ (सन २०१९ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्र.७) दि.३ जुलै, २०१९ नुसार राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील सरळसेवा प्रवेशाच्या एकूण नियुक्त्यांच्या १३% (तेरा टक्के) इतक्या जागा ह्या मराठा समाजासह सामाजिक आणि शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) वर्गासाठी निश्चित केल्या आहेत. त्याअनुषंगाने संदर्भाधीन क्र.२ येथील दि.४.७.२०१९ च्या निर्णयान्वये एसईबीसी वर्गाच्या १३ टक्के आरक्षणासह सरळसेवा भरतीकरीता सुधारित बिंदू नामावली विहित करण्यात आली होती.

मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी दि.२७ जून, २०१९ रोजी जनहित याचिका क्र.१७५/२०१८ व इतर संलग्न याचिकांमध्ये दिलेल्या निर्णयाविरुद्ध मा.सर्वोच्च न्यायालयात दाखल करण्यात आलेल्या सिव्हिल पिटिशन क्र.३१२३/२०२० मध्ये मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दि.५ मे, २०२१ रोजी अंतिम निर्णय देऊन संदर्भ क्र.१ येथील आरक्षण अधिनियम, २०१८ अवैध ठरवून एसईबीसी वर्गाचे आरक्षण रद्द केले आहे. ईएसबीसी आरक्षण अधिनियम, २०१४ पासून लागू करण्यात आल्यानंतर मा.उच्च न्यायालयाने सदर अधिनियमास स्थगिती दिल्याने भरती प्रक्रिया पूर्ण होऊ शकली नाही. तसेच, एसईबीसी कायदा, २०१८ नोव्हेंबर २०१८ मध्ये लागू झाल्यावर मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दि.९.९.२०२० रोजी कायदयास स्थगिती दिली. त्यामुळे सुद्धा भरती प्रक्रिया स्थगित झाली आहे. या कारणामुळे सदर प्रवर्गातील अनेक उमेदवारांनी शासन सेवेकरीता असलेली वयोमर्यादा ओलांडली असण्याची शक्यता आहे. तसेच, कोविड-१९ मुळे रोजगाराअभावी अनेक कुटुंबाची आर्थिक परिस्थिती हलाखीची झाली आहे, ही बाब विचारात घेता सदर उमेदवार मा.न्यायालयाच्या निर्णयामुळे प्रलंबित असलेल्या भरती प्रक्रियेतून वंचित होऊ नये म्हणून शासन वयोमर्यादा व फी बाबत त्याचप्रमाणे मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या सदर निर्णयानुसार एसईबीसी वर्गाच्या आरक्षणासह सुरु करण्यात आलेली परंतु अपूर्ण असलेली/ स्थगित असलेली भरती प्रक्रिया पूर्ण करण्यासंदर्भात मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती. त्यानुसार खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

शासन निर्णय :

सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाच्या आरक्षणासंदर्भात मा.सर्वोच्च न्यायालयाने सिव्हिल पिटिशन क्र.३१२३/२०२० प्रकरणी दि.५ मे, २०२१ रोजी दिलेल्या न्यायनिर्णयानुसार एसईबीसी उमेदवारांचा अराखीव व इडब्ल्यूएस प्रवर्गात विचार करण्यात यावा व असे करताना एसईबीसीच्या ज्या उमेदवारांनी अराखीव प्रवर्गाकरीता विहित करण्यात आलेली वयोमर्यादा ओलांडली असेल त्यांच्याबाबतीत जाहिरातीतील तरतूदीनुसार मागासवर्गीयांना देय असलेल्या वयोमर्यादा व परीक्षा शुल्काची सवलत कायम ठेवण्यात यावी. तसेच, विविध टप्प्यांवर प्रलंबित असलेली भरती प्रक्रिया खालीलप्रमाणे राबविण्यात यावी.

अ.क्र.	भरती प्रक्रिया स्थगित असलेला टप्पा	भरती प्रक्रिया राबविण्याबाबतची कार्यवाही
१	स्पर्धा परीक्षेमध्ये पद भरतीकरीता, सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाच्या आरक्षणाच्या आधारे पूर्व व मुख्य परीक्षेचा निकाल जाहीर होऊन मुलाखत प्रक्रिया पूर्ण झाली आहे. तथापि, अंतिम निकाल जाहीर करण्यात आलेला नाही.	अशा प्रकरणी एसईबीसी वर्गाकरीता राखीव असलेली पदे अराखीव पदामध्ये रुपांतरीत करून मुख्य परीक्षेचा निकाल सुधारीत करून केवळ नव्याने पात्र ठरणान्या उमेदवारांच्या मुलाखती घ्याव्यात. सुधारीत निकालानुसार अपात्र ठरणान्या उमेदवारांना निकाल प्रक्रियेतून वगळण्यात यावे. तत्पूर्वी एसईबीसी वर्गातून अर्ज केलेल्या उमेदवारांकडून विकल्प घेऊन, त्यांच्या विकल्पानुसार ईडब्ल्यूएस अथवा अराखीव प्रवर्गातून नियुक्तीकरीता शिफारस करावी.
२	स्पर्धा परीक्षेमध्ये पद भरतीकरीता, सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाच्या आरक्षणाच्या आधारे पूर्व व मुख्य परीक्षेचा निकाल जाहीर झाला आहे. तथापि, मुलाखती प्रलंबित आहेत.	अशा प्रकरणी वरीलप्रमाणे १ प्रमाणे कार्यवाही करावी. त्यानुसार मुख्य परीक्षेचा निकाल सुधारीत करून मुलाखती घ्याव्यात.
३	सरळसेवा भरतीकरीता सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाच्या आरक्षणाच्या आधारे चाळणी परीक्षेचा निकाल जाहीर झाला आहे. परंतु मुलाखती प्रलंबित आहेत	अशा प्रकरणी एसईबीसी वर्गाकरीता राखीव असलेली पदे अराखीव पदांमध्ये रुपांतरीत करून व एसईबीसी वर्गातून अर्ज केलेल्या उमेदवारांकडून अराखीव अथवा आर्थिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाचा विकल्प घेऊन चाळणी परीक्षेचा निकाल सुधारीत करावा व त्यानंतर मुलाखती घ्याव्यात.

४	स्पर्धा परीक्षेमध्ये पद भरतीकरीता, सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाच्या आरक्षणाच्या आधारे पूर्व व मुख्य परीक्षेचा निकाल जाहीर झाला आहे. तथापि, शारीरिक चाचणी प्रलंबित आहेत	अशा प्रकरणी एसईबीसी वर्गाकरीता राखीव असलेली पदे अराखीव पदांमध्ये रुपांतरीत करून व एसईबीसी वर्गातून अर्ज केलेल्या उमेदवारांकडून अराखीव अथवा आर्थिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाचा विकल्प घेऊन मुख्य परीक्षेचा निकाल सुधारीत करावा व सुधारीत निकालानुसार शारीरिक चाचणी घ्यावी.
५	स्पर्धा परीक्षेमध्ये पद भरतीकरीता, सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाच्या आरक्षणाच्या आधारे पूर्व परीक्षेचा निकाल जाहीर झाला आहे. तथापि, मुख्य परीक्षा प्रलंबित आहे	अशा प्रकरणी एसईबीसी वर्गाकरीता राखीव असलेली पदे अराखीव पदांमध्ये रुपांतरीत करून व एसईबीसी वर्गातून अर्ज केलेल्या उमेदवारांकडून अराखीव अथवा आर्थिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाचा विकल्प घेऊन व पुर्व परीक्षेचा निकाल सुधारित करून मुख्य परीक्षेचे आयोजन करावे.
६	सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाकरीता आरक्षित पदांच्या आधारे आयोजित काही स्पर्धा परीक्षेद्वारे पूर्व परीक्षा आयोजित झालेल्या आहेत. तथापि पूर्व परीक्षेच्या निकाल जाहीर झालेला नाही.	अशा प्रकरणी एसईबीसी वर्गाकरीता राखीव असलेली पदे अराखीव पदांमध्ये रुपांतरीत करून व एसईबीसी वर्गातून अर्ज केलेल्या उमेदवारांकडून अराखीव अथवा आर्थिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाचा विकल्प घेऊन पूर्व परीक्षेचा निकाल जाहिर करावा.
७	सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाच्या आरक्षणाच्या आधारे स्पर्धा परीक्षेद्वारे पदभरतीकरीता प्रसिद्ध	अशा प्रकरणी एसईबीसी वर्गाकरीता राखीव असलेली पदे अराखीव पदांमध्ये रुपांतरीत करून व एसईबीसी प्रवर्गातून अर्ज केलेल्या

	करण्यात आलेल्या जाहिरातीस अनुसरून अद्याप पूर्व परीक्षेचे आयोजन झालेले नाही.	उमेदवारांकडून अराखीव अथवा आर्थिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाचा विकल्प घेऊन पूर्व परीक्षेचे आयोजन करावे.
८	सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाच्या आरक्षणाच्या आधारे सरळसेवा भरतीकरीता प्रसिद्ध करण्यात आलेल्या जाहिरातीस अनुसरून चाळणी परीक्षा घेण्यात आली आहे तथापि, चाळणी परीक्षेचा निकाल प्रलंबित आहे.	अशा प्रकरणी एसईबीसी वर्गाकरीता राखीव असलेली पदे अराखीव पदांमध्ये रुपांतरीत करून व एसईबीसी प्रवर्गातून अर्ज केलेल्या उमेदवारांकडून अराखीव अथवा आर्थिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाचा विकल्प घेऊन चाळणी परीक्षेचा निकाल जाहिर करावा.
९	सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाच्या आरक्षणाच्या आधारे सरळसेवा भरतीकरीता प्रसिद्ध करण्यात आलेल्या जाहिरातीस अनुसरून चाळणी परीक्षा घेण्याचे नियोजित आहे.	अशा प्रकरणी एसईबीसी वर्गाकरीता राखीव असलेली पदे अराखीव पदांमध्ये रुपांतरीत करून व एसईबीसी वर्गातून अर्ज केलेल्या उमेदवारांकडून अराखीव अथवा आर्थिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाचा विकल्प घेऊन चाळणी परीक्षेचे आयोजन करावे
१०	सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाकरीता पदे आरक्षित असलेल्या प्रकरणी शासनाच्या संबंधित विभागाकडून मागणी प्राप्त झाली असल्यास.	अशा प्रकरणी जाहिरात दिली नसल्यास सुधारीत मागणीपत्र प्राप्त करून घ्यावे.

२. महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग व राज्यातील इतर सर्व निवड मंडळांनी वरील सुचनांनुसार अपूर्ण असलेली भरती प्रक्रिया पूर्ण करावी.

३. सर्व प्रशासकीय विभागांनी त्यांच्या अधिनस्त असलेल्या सर्व क्षेत्रीय कार्यालयांना व आस्थापनांना या शासन निर्णयाची प्रत त्यांच्या स्तरावरून स्वतंत्रपणे पाठवून कार्यवाही करण्याच्या सूचना द्याव्यात.

४. सदरहू शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०२१०७०५१५४८३४०७०७ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(र. अं. खडसे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई
- २) मुख्यमंत्र्यांचे अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
- ४) मा.विरोधी पक्ष नेता, विधान परिषद
- ५) मा.विरोधी पक्ष नेता, विधान सभा
- ६) सर्व विधान सभा सदस्य/ विधान परिषद सदस्य
- ७) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य
- ८) अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग
- ९) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधान परिषद)
- १०) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधान सभा)
- ११) सर्व विभागीय आयुक्त
- १२) सर्व जिल्हाधिकारी
- १३) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
- १४) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुळ शाखा, मुंबई
- १५) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा, मुंबई
- १६) प्रबंधक, लोकायुक्त आणि उपलोकायुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई
- १७) प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई, नागपूर, औरंगाबाद
- १८) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई

- १९) सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई
- २०) सचिव, राज्य माहिती आयोग, मुंबई
- २१) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई
- २२) राज्यातील सर्व महामंडळे आणि उपक्रम यांचे व्यवस्थापकीय संचालक
- २३) सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त
- २४) सर्व मुख्याधिकारी, नगरपरिषदा/नगरपालिका
- २५) संचालक, समाजकल्याण, पुणे
- २६) आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक
- २७) संचालक, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे
- २८) संचालक, सेवायोजन, मुंबई
- २९) महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई/नागपूर
- ३०) महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ (लेखा परीक्षा), मुंबई/नागपूर
- ३१) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
- ३२) निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
- ३३) सर्व मंत्रालयीन विभागाच्या अधिपत्याखालील विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख
- ३४) ग्रंथपाल, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन मुंबई
- ३५) सर्व मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षांची मध्यवर्ती कार्यालये, महाराष्ट्र राज्य
- ३६) निवड नस्ती, कार्यासन १६-ब.